

Πρεβεζάνικα Χρονικά

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 57-58 (2021)

Κ. Γ. Καρυωτάκης, "Ο Διάκος. Εκδοχές, ερμηνευτικές προσεγγίσεις

Κοσμάς Κοψάρης

doi: [10.12681/prch.36544](https://doi.org/10.12681/prch.36544)

Copyright © 2024, Κοσμάς Κοψάρης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κοψάρης Κ. (2024). Κ. Γ. Καρυωτάκης, "Ο Διάκος. Εκδοχές, ερμηνευτικές προσεγγίσεις". *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, 313-316. <https://doi.org/10.12681/prch.36544>

Κοσμάς ΚΟΨΑΡΗΣ

*Κ. Γ. Καρυωτάκης, «Ο Διάκος»
Εκδοχές ερμηνευτικής προσέγγισης*

*Το άρθρο αφιερώνεται
στους αγαπητούς ομοτράπεζούς μου
της Συντακτικής Επιτροπής
του περιοδικού Πρεβεζάνικα Χρονικά*

Το άρθρο στοχεύει στην κατάδειξη της σημασίας της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 στην ποιητική μυθολογία του Κ. Γ. Καρυωτάκη. Ας εξετάσουμε το ζήτημα από την αρχή: γιατί ο μεσοπολεμικός αυτόχειρας επιλέγει να υιοθετήσει την ιστορική μορφή του Αθανάσιου Διάκου στην όψιμη συλλογή του *–Ελεγεία και Σάτιρες–*, που προφητικά και μοιραία επρόκειτο να είναι η τελευταία; Οι θεματικές του Καρυωτάκη έως τότε περιστρέφονταν γύρω από το ανέφικτο του έρωτα, την έντονη νοσταλγική διάθεση για τα περασμένα αλλά και την αποτύπωση της αδυναμίας ανταπόκρισης του ποιητή με την εποχή του. Αναπαρίστανε την διατάραξη της κοσμικής πραγματικότητας σε απόλυτο συντονισμό με την έσω αποδιοργάνωση.

Περιέγραφε την κοινωνική παθογένεια ως γενεσιουργό αιτία της έσω διατάραξης. Παράλληλα, με ποιήματα όπως «Η πεδιάς και το νεκροταφείον» έδειχνε τις παρενέργειες της δικτατορίας του Πάγκαλου στον τότε κοινωνικό μηχανισμό. Ο Καρυωτάκης υπήρξε ποιητής με έντονες κοινωνικές ανησυχίες, γεγονός που συνέβαλε καθοριστικά στην σταδιακή αποτύπωση του κοινωνικού του αποκλεισμού και, ως συνέπεια του πρώτου, του μέγιστου υπαρξιακού του αδιεξόδου. Οδήγησε την ίδια την ποίησή του στην τραγική της κορύφωση, για να επακολουθήσει στην συνέχεια αναπόφευκτα η πτώση της στην απόλυτη καταβαράθρωση του είναι. Ο κορυφαίος ποιητής του μεσοπολέμου ήταν κατά κύριο λόγο εκφραστής των ήσσονων τόνων. Δεν υπήρξε ποτέ υπέρμαχος της Μεγάλης Ιδέας ούτε ποτέ η ποίησή του σηματοδότησε την ανάγκη της εθνικής ανασυγκρότησης.

Σε αυτήν την βάση άξιο απορίας είναι που επαναφέρει τον κόσμο της Ελληνικής Επανάστασης στην δική του εποχή μεταιχμίου, σε μια περίοδο, μάλιστα, που κατακτούσε την εκφραστική του ωριμότητα. Αυτό μας κάνει πιο καχύποπτους, ώστε να υποθέσουμε ότι η μορφή του Διάκου στον Καρυωτάκη επιτελούσε ανάλογη λειτουργία με εκείνη της παρουσίας του Μακρυγιάννη στον μοντερνιστή Σεφέρη. Σε αυτό το σημείο, είναι αναγκαίο να παρατεθεί αυτούσιο το υπό εξέταση ποίημα:

*Μέρα του Απρίλη.
Πράσινο λάμπος,
γελούσε ο κάμπος
με το τριφύλλι.*

*Ως την εφίλει
το πρωινό θάμπος,
η φύση σάμπως
γλυκά να ομίλει.*

*Εκελαδούσαν
πουλιά, πετώντας
όλο πιο πάνω.*

*Τ' άνθη ευωδούσαν.
Κι είπε απορώντας:
«Πώς να πεθάνω;».¹*

Το ύφος του ποιήματος παραπέμπει στην αρμονική ποίηση των άρτιων εκφραστικών επιλογών του Σολωμού. Ο Καρυωτάκης, ωστόσο, δεν υπήρξε επ' ουδενί λάτρης της παραδοσιακής καθαρής ποίησης. Συνεπώς, τοποθετείται ειρωνικά, με έντονη δόση σαρκασμού, απέναντι στην ποιητική παράδοση. Η απόλυτα συνειδητή επιλογή του Διάκου δεν είναι τυχαία. Ο Αθανάσιος Διάκος ήταν ήρωας της Επανάστασης του 1821. Με λίγα παλληκάρια αντιστάθηκε στο γεφύρι της Αλαμάνας στους πολυπληθέστερους Τούρκους. Ο θάνατός του υπήρξε μαρτυρικός. Ο Διάκος εδώ αποκτά έντονες ψυχογραφικές προεκτάσεις, καθώς εκπροσωπεί ως σύμβολο καρυωτακικής διχαστασίας την ιστορική μορφή που βίαια αποσπάστηκε από την ιστορία, για να τεθεί εκτός ιστορικού χρόνου. Γίνεται η αλληγορική ιδέα του προσώπου που τέθηκε στο περιθώριο για να εξουδετερωθεί, με τον ίδιο τρόπο που η ηγεμονική τάξη ενός άκαμπτου διοικητικού συστήματος καταδιώκει τον ποιητή, προκειμένου να τον εξοντώσει.

Ο Καρυωτάκης υπήρξε Γενικός Γραμματέας των Δημοσίων Υπαλλήλων, αποκάλυψε την υπεξαίρεση χρηματικού ποσού από τον Προϊστάμενό του Κύρκο, δέχτηκε απανωτές διώξεις που ήξερε ότι, λόγω της κλονισμένης υγείας του, σε συγκερασμό με την εύθραυστη ψυχολογία, θα τον οδηγούσαν στην εφιαλτική σκοτεινή άβυσσο που έβλεπε να ερχόταν, πράγμα που τον έκανε να προβληματίζεται τόσο έντονα εκείνη την περίοδο γύρω από το μηδέν και το άπειρο της ανθρώπινης ύπαρξης και

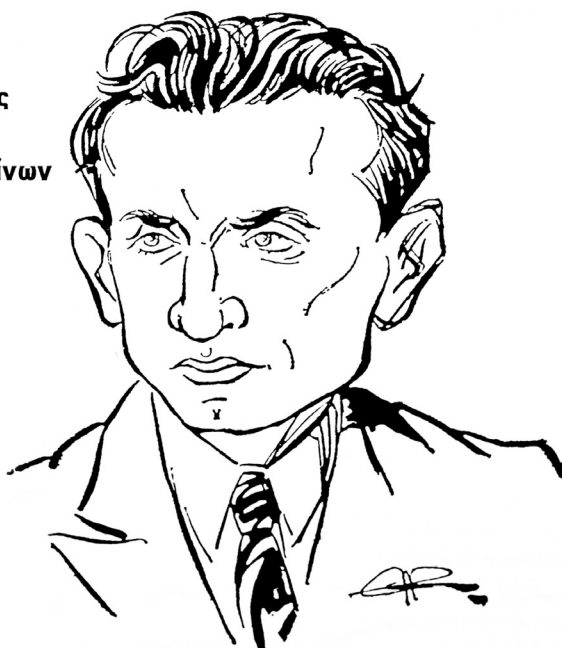
¹ http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2168/Anthologio_G-D-Dimotikou_html-empl/index05_06.html (πρόσβαση: 1.12.2021).

του επέκεινα. Με βάση την συγκεκριμένη θεώρηση, η Επανάσταση του 1821 ανασηματοδοτείται στον Καρυωτάκη με σύγχρονους όρους που παραπέμπουν στην μαρξιστική ιδεολογία. Εκφράζουν τον κοινωνικό ντετερμινισμό του προλεταριάτου που δεν μπορεί να ελπίζει σε ένα καλύτερο αύριο λόγω της αστικής κεφαλαιοκρατικής τάξης.

Η συμβολή του με αυτό το ποίημα είναι ότι έδωσε μια μεταμοντέρνα εκδοχή ποιητικής προσέγγισης της Επανάστασης, ενταγμένης σε επίκαιρες πολιτικές και κοινωνικές εγγραφές. Ο Διάκος φεύγει από την μνημειωμένη του μορφή και γίνεται παλμογράφος της σύγχρονης κοινωνικής αδικίας, εργαλείο διεκδίκησης της ελλείπουσας ισότητας και αλληλεγγύης. Σε αυτήν την βάση, ενσαρκώνει τον επιζητούμενο ηθικό στωικισμό των αρχών του 20ού αιώνα, σε πλήρη συνέχεια της καβαφικής παράδοσης, όντας ψυχικό αντιστύλι για τους κοινωνικά αποκλεισμένους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
για τον
ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

Δήμος Πρέβεζας
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΡΕΒΕΖΑ, 11 - 14 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1986

*Αφίσα του Συνεδρίου για τον Κ. Γ. Καρυωτάκη, που διοργάνωσε
ο Δήμος Πρέβεζας και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*